

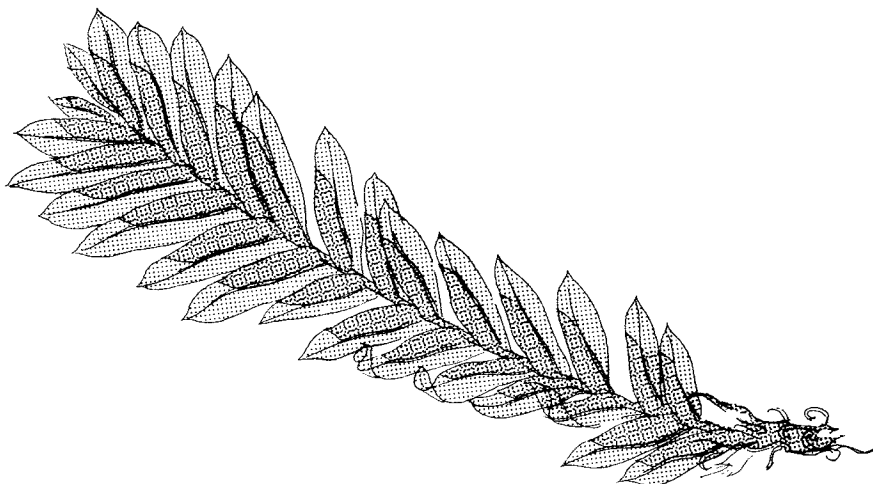
Mossornas Vänner
på Svenska västkusten

Information till medlemmar
och intresserade

1978

2

MARS

Innehåll

Harry Andersson	Några mossors latinska namn syftande på morfologiska karaktärer	2 - 6
Tomas Hallingbäck	Mossinventering i Göteborgstrakten Bladmossor del 1	7 - 10
Anders Bohlin Lena Gustafsson Tomas Hallingbäck	Projekt Västmossor	11 - 12
Tomas Hallingbäck	Mossornas Vänner tredje höstexkursion 1977	13
Torbjörn Johansson	Vilken glädje kan man ha av att studera mossor ?	14

Några mossors latinska namn syftande på morfologiska karaktärer.

I. Sporofyten.

(Harry Andersson)

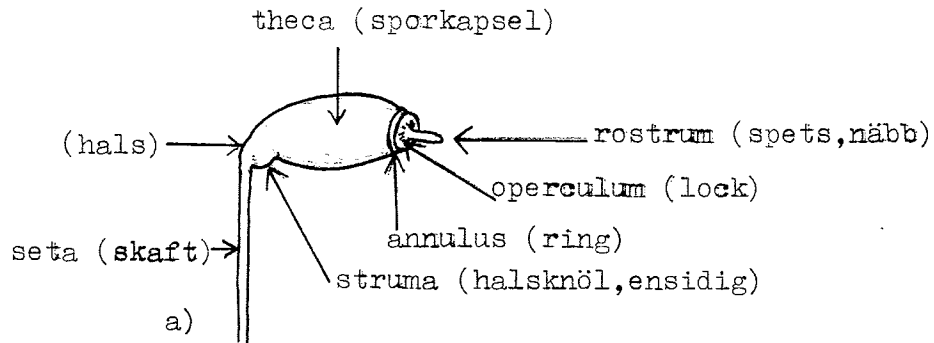
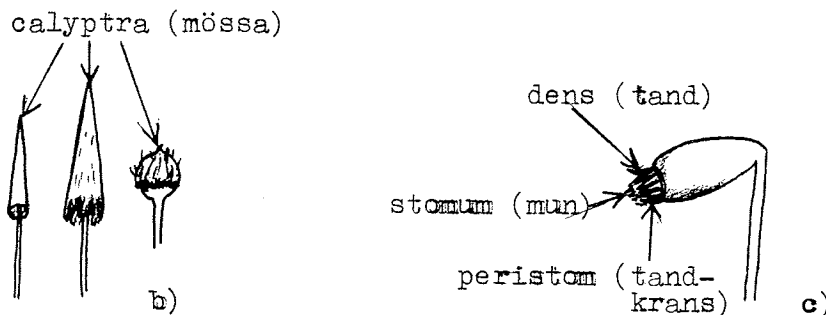

Fig. 1. Sporofytdetaljer

A. 1. calyptra = mössa. Encalypta vulgaris, med kvarsittande mössa, (ljussläckarmossor)

2. rostrum = (lockets) spets, näbb. Ex. Hylocomium brevirostre, med kort (brevi) spets; Mnium longirostre, med lång (longus) lockspets; Tortella tenuirostris, med (smal) fin udd; Gymnostomum curvirostre, med (nedåt) böjd spets; Barbula recurvirostris, med (uppåt-)böjd spets.

3. dens = tand; odontium = tanduppsättning. Ex. Anomodon viticulosus, med avvikande (onormala) tänder; Ceratodon purpureus, med hornlika (ceratos=horn) tänder; Cynodontium jenniferi, med hundtänder (canis = hund); Dichodontium pellucidum, med tvåkluvna (dicho) tänder.

4. stomum = mun, sporhusöppning. Ex. Gymnostomum curvirostre, Stracemia gymnostoma, med naken (gymnos) mun, d.v.s. utan tänder; Trichostomum brachydontium, med hårig

mun, d.v.s. tänderna är hårfina; Hymenostomum
microstomum, med täckt (hymen, Här = hinna), liten
(micro-) öppning.

5. annulus = ring. Ex. Drepanocladus exannulatus, med ring.
6. theca = sporkapsel (behållare). Ex. Brachythecium rutabulum,
med kort (brachys) kapsel; Dolichotheca striatella,
med svärdlik (dolichos) kapsel; Anisothecium varium,
med olikformig (osymmetrisk)(aniso) kapsel; Plagio-
thecium, med sned (plagio) kapsel; Camptothecium
lutescens, med böjd (campto) kapsel.
7. carpos = frukt; här = sporkapsel. Ex. Drepanocladus polycarpus,
med många (poly) kapslar; Encalypta rhabdocarpa,
med strimmig (rhabdo) kapsel; Encalypta strepto-
carpa, med vriden (strepto) kapsel; Rhacomitrium
microcarpum, med liten sporkapsel; Schistidium apo-
carpum, med dold (apo) kapsel.
Några exempel på kapselform: äppelformad (pomiform)
t.ex. Bartramia pomiformis, päronformad (pyriform)
t.ex. Physcomitrium pyriforme. Kapseln kan vara
kort nedhängande (curtipendula) t.ex. Antitrichia
curtipendula.
8. a. struma = (ensidig) halsknöl. Ex. Cynodontium strumiferum,
har (bär) en liten utbuktning på kapselfästet.
b. ampulla = urnformigt svälld hals. Ex. Splachnum ampullaceum.
9. a. seta = (sporhus-)skaft (eg. borst). Ex. Dicranum polysetum,
med många skaft; Meesia longiseta, med långt skaft.
b. pes (gr. ^πο^ς) = fot (här = skaft). Campylopus fragilis, med
krökt (campylos) fot (=sporhusskaft).
(Anm. Många latiniserade namn är av grekiskt ursprung.)

- - - - -

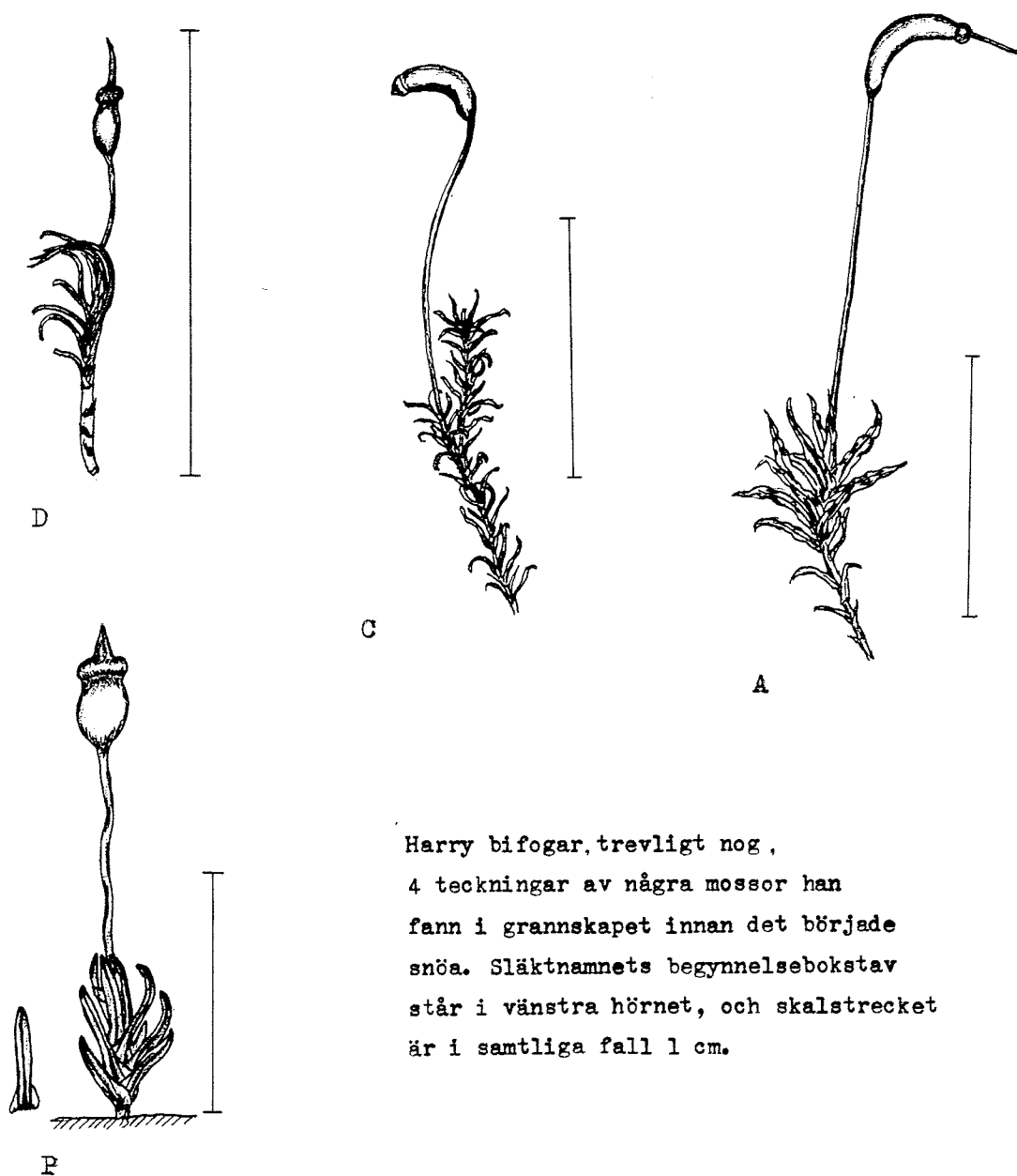
II. Gamofyten.

1. stam (caulis). Ex. Acaulon muticum, utan (a-) stam; Ditrichum flexicaule, med böjd (flexus) stam.
2. gren (cladus), förgrening. Ex. Eucladium verticillatum, med jämn el. liksidig förgrening (eu = god, fin); Heterocladium heteropterum, med oliksidig förgrening; Rhacomitrium fasciculare, med gren-knippen (fasces).
3. blad (folium, phyllos)
 - a. antal. Ex. Buxbaumia aphylla, utan blad; Ptychomitrium polyphyllum, med många blad; Diphyscium foliosum, med blad (bladrik).
 - b. bladform. Ex. Paraleucobryum longifolium, med långa blad; Tortula latifolia, med breda blad; Grimmia trichophylla, med hårlika blad; Bryum cyclophyllum, med runda blad; Fissidens taxifolius, med barrlika (Taxus-lika) blad; Plagiothecium cavifolium, med skålformiga blad; Blindia acuta, spetsig (med spetsiga blad; Drepanocladus uncinatus, med klocklika (hakformiga) blad.
 - c. bladfärg. Ex. Campylium chrysophyllum, med guldgula blad; Hygrohypnum luridum, med gulbleka blad; Bryum argenteum, silverglänsande; Pseudephemerum nitidum, glänsande.
 - d. bladyta. Ex. Mnium undulatum, med vågiga blad; Neckera crispa, med krusiga blad; Eurhynchium striatum, med strimmiga blad; Tortula papillosa, med småknottriga blad.
 - e. bladnerv. Ex. Cirriphyllum crassinervium, med tjock (bred) nerv; Leskeella nervosa, med nerv.
 - f. bladkant. Ex. Ephemerum serratum, med sågtandad kant; Plagiothecium denticulatum, med tandad bladtopp; Mnium marginatum, med kant-list.
 - g. bladbas. Ex. Anisothecium vaginale, med slidlik bas.

- h. bladspets. Ex. *Polytrichum piliferum*, med hårudd;
Orthodicranum flagellare, med hårlik bladspets;
Campylopus brevipilus, med kort hårudd.
- i. bladtjocklek. Ex. *Plagiothecium succulentum*, med tjocka blad.
- j. bladriktning. Ex. *Hymenostomum squarrosum*, med utspärrade blad; *Barbula reflexa*, med (inåt-)böjda blad.
- k. bladplacering. Ex. *Archidium alternifolium*, med strödda blad; *Eucladium verticillatum*, med kransställda blad; *Neckera complanata*, med platta grenar (bladytor).
4. fortplantningsorgan. Ex. *Aulacomnium androgynum*, samskönad, med både anteridier och arkegon; *Pylaisia polyantha*, (eg. mångblommig) med många kapslar; *Campylium polygamum*, med flera befruktningssätt (autoik el. synoik).
5. morfologiskt växtsätt. Ex. *Amblystegium compactum*, tätväxande; *Philonotis caespitosa*, tuvad; *Pottia recta*, upprättväxande; *Amblystegium serpens*, krypande.
6. storlek. Ex. *Atrichum tenellum*, liten, späd; *Calliergon giganteum*, jättelik; *Pogonatum nanum*, dvärglik; *Dicranum majus*, stor; *Eurhynchium pumilum*, (mycket) liten; *Ditrichum pusillum*, liten.
7. apparition. Ex. *Bryum velutinum*, sammetsliknande; *Homalothecium sericeum*, silkesaktig; *Rhacomitrium lanuginosum*, ullig; *Isopterygium elegans*, (stilig); *Pterogonium gracile*, späd; *Eurhynchium pulchellum*, smånätt.
8. styvhet, bräcklighet. Ex. *Didymodon rigidulus*, något styvt; *Ctenidium molluscum*, mjukt; *Tortella fragilis*, bräcklig.
9. formlikhet. Ex. *Thamnum alopecurum*, rävsvansliknande; *Leucodon sciuroides*, ekorr(svans-)liknande; *Isothecium myurum* (*I. myosuroides*), rått(svans-)liknande; *Mnium stellare*, stjärnformig; *Drepanocladus lycopodioides*, lummerliknande.

10. rhizoidorgan. Ex. Bryum erythrocarpum, med röda "frukter"
(klotformiga organ) på rottrådarna.

11. vegetativa förökningsorgan. Ex. Pohlia bulbifera, (eg. som
bär knölar) med äggformade förökningskroppar i blad-
hörnen; Pohlia prolifera, med långsträckta föröknings-
kroppar; Leptodontium gemmascens, med små föröknings-
kroppar (gemmae) i bladspetsen.

Harry bifogar, trevligt nog,
4 teckningar av några mossor han
fann i grannskapet innan det började
snöa. Släktnamnets begynnelsebokstav
står i vänstra hörnet, och skalstreck
är i samtliga fall 1 cm.

MOSS-INVENTERINGEN i GÖTEBORGSTRAKTEN

Fortsättningen på lägesrapport del I :

T.Hallingbäck

Här kommer ett nytt bidrag till mossfloran i Göteborgs omgivningar. Förra artikeln (MV nr 1) har medfört att fler anmält sitt intresse att hjälpa till med den stora uppgift vi har framför oss.

Turen har kommit till en förteckning över områdets bladmossor. Av utrymmeskäl och tidsskäl begränsar jag listan till mossor från bokstaven A - D i detta nummer. Liksom förra gången anger jag exakt lokal endast då antalet lokaler är tre eller färre, och då de är fyra - sex, anger jag endast namnet på socknen, i övrigt endast frekvensen.

Förkortningar förekommer av insamlare : CS=Carl Stenholm, HP = Herman Persson, C.Hj = Carl Hjärne, IS= Ivar Söderberg, TH= Tomas Hallingbäck.

I denna del av artlistan förekommer bl a ett anmärkningsvärt fynd, nämligen Bryum subelegans (Bryum sekt. capillare). Den är påträffad i vårt undersökningsområde 1934 av H.E.Johansson (geolog) vid Ytterby och är känd från endast två andra platser i världen. Mossan är bestämd av Hadiuzzaman Syed (Glasgow) och först beskriven av N.C.Kindberg på material från Norge (Kongsvold). Det tredje fyndet i världen är från Frankrike (Savoi).

Nomenklatur och artavgränsningar följer, då det gäller bladmossorna, i första hand E.Nyholms flora "Illustrated Moss Flora..." (1954-1969) i andra hand specialverk över svårare släkten som tillkommit efter Nyholms flora t ex "The European species of the Bryum erythrocarpon complex" av Crundwell & Nyholm 1964., "A taxonomic study of Bryum capillare Hedw. and related species" av Syed 1973. Många släkten är dock fortfarande i behov av taxonomiskt utredning.

Bryum subelegans KINDB.
(ur Syed,1973)

Bladmossor i Göteborgs- området

del 1.

- Abietinella abietina (Hedw.) Fleisch.
: Göteborg, Björlanda, Torslanda,
Hyssna, Stenkyrka, Klövedal.
- Acaulon muticum (Hedw.) C. Müll.
: Nödinge; Jordfallet J.P. 1896.
- Amblyodon dealbatus (Hedw.) P. Beauv.
: Lycke; V om St. Ryr, H.P. 1930.
- Amblystegiella subtile (Hedw.) Loeske
: Göteborg, Härryda, Fjärrås,
Släp.
- Amblystegium fluviatile (Hedw.) B.S.G.
: t. allm. (12 socknar)
- Amblystegium kochii B.S.G.
: Göteborg, Angered.
- Amblystegium riparium (Hedw.) B.S.G.
: Vallda, Örgryte, Angered, S:t
Peder.
- Amblystegium saxatile Schimp.
: Göteborg; Botaniska trädgården
Nyholm & Crundw. 1961.
- Amblystegium serpens (Hedw.) B.S.G.
: allm. i området.
" " var. tenue Br. & Sch.
: Angered, Steken. C.S. 1925.
" " ssp. juratzkanum
: Hissingen, Lindome, St. Lundby,
Ytterby.
- Amblystegium tenax (Hedw.) Dix.
: Göteborg, Bot. trädgården enl.
Crundwell & Nyholm 1962.
- Amblystegium varium (Hedw.) Lindb.
: Göteborg, Bot. Trädgården enl.
Crundwell & Nyholm 1962.
- Amphidium mougeotii (Brid.) B.S.G.
: allm. i området.
- Andreaea crassinervia Bruch
: Göteborg, V:a Frölunda Ax.B.
1941.
" " var. Huntii Limpr.
: Nödinge, Skårdal C.Hj. 1938.
V:a Frölunda, Dala C.Hj. 1924.
- Andreaea rothii Web. & Mohr
: t. allm. i området.
- Andreaea rupestris Hedw.
: allm. i området.
- Anomobryum filiforme (Dicks.) Solms.
: Angered, Lerjeholm C.Hj. 1942.
Rödbo, H.P. 1932.
- Anomodon attenuatus (Hedw.) Hüb.
: Askim sn, Veddige sn, Romelanda sn,
Landvetter sn.
- Anomodon viticulosus (Hedw.) H. & T.
: Lindome sn, Fässberg sn, Askim sn,
Nödinge sn, Landvetter sn.
- Antitrichia curtipendula (Hedw.) Brid.
: t. allm. i området.
- Archidium aternifolium (Hedw.) Schimp.
: Onsala sn, Horred sn, Landvetter sn,
Östad sn, Angered sn, St. Lundby sn.
(enl. J.P. 1896 : "öfverallt inom området,
fastän sparsamt och sällan väl utvecklad)
- Atrichum tenellum (Röhl.) B.S.G.
: m. allm. från 7 socknar i området.
- Atrichum undulatum (Hedw.) P. Beauv.
: allmän i hela området.
- Aulacomnium androgynum (Hedw.) Schw.
: t. allm. i området. Äldsta från 1821.
- Aulacomnium palustre (Hedw.) Schw.
: allmän i området.
" " var. laxum (Holl.) Warn.
: Fjärrås sn, Onsala sn, Landvetter sn.
" " forma polycephala (Brid.) B.S.G.
: Askim sn, Marstrand, Hälta sn.
- Barbula acuta (Brid.) Brid.
: Hissingen, skalgrusbank 1 km N om
Arendal. Sture Nilsson 1940.
- Barbula convoluta Hedw.
: t. allm. i området, främst på skalgrus.
- Barbula fallax Hedw.
: t. allm. i området, främst på skalgrus.
" " var. brevifolia (Sm.) Schulz.
: Torslanda sn, Tumlehed, CHj. 1942.
- Barbula recurvirostris (Hedw.) Dix.
: t. allmän i området t ex på skalgrus.
- Barbula reflexa (Brid.) Brid.
: Björlanda sn Sillvik T.H. 1977, Tors-
landa sn, Röd T.H. 1978.
- Barbula rigidula (Hedw.) Mitt.
: Kungälv sn, Bohus fästning C.Hj. 1940.
Surteby sn Kattunga, I. Söderb. 1936.
- Barbula tophacea (Brid.) Mitt.
: Solberga sn Åseby H.P. 1932, Lycke sn
Älgön, Gillner 1950, - Valla sn Sunds-
by Bro, Köleröd holme Gillner 1950.
- Barbula unguiculata Hedw.
: allmän på lera, murbruk & skalgrus
i hela området.
- Barbula vinealis Brid. var. cylindrica
(Tayl.) Boul. : Lycke sn, V om St. Ryr
HP 1932. - Rönnäng sn, C.Hj 1941.
- Bartramia halleriana Hedw.
: Fjärrås sn, Eskebacka CS 1922.
Nödinge sn, Skårdal PAL 1916.
Västerlanda sn, Grorus P.F. Wahlb.
1824.
- Bartramia ithyphylla Brid.
: t. allm. i området.
- Bartramia pomiformis Hedw.
: allm. i området
" " var. crispa Br. Eur.
: t. allm. i området
- Blindia acuta (Hedw.) B.S.G.
: t. allm. i området (18 lokaler)
med frukt på 1 lokal
- Brachythecium albicans (Hedw.) B.S.G.
: allmän i området (endast steril).
- Brachythecium curtum (Lindb.) Limpr.
: t. allm. i området (9 lok.)
- Brachythecium glareosum (Bruch.) B.S.G.
: m. allm. i området. Ej ovanlig
på skalgrus. t. ex Torslanda sn,
Björlanda sn, Gäve sn, Kungälv sn.
- Brachythecium mildeanum (Schimp.) Schi.
: m. allm. i området (9 lokaler).
- Brachythecium plumosum (Hedw.) B.S.G.
: allm. i området (vid bäckar etc)
- Brachythecium populeum (Hedw.) B.S.G.
: allm. i området (ofta på murbruk
grönsten och rikbark).
- Brachythecium reflexum (Stark.) B.S.G.
: allmän i området (mest i lundar)
- Brachythecium rivulare B.S.G.
: m. allm. i området (9 lokaler).
- Brachythecium rutabulum (Hedw.) B.S.G.
: allmän i området
- Brachythecium salebrosum (Web. & Mohr)
B.S.G. : m. allm. (8 lokaler)
- Brachythecium starkei (Brid.) B.S.G.
: m. allm. i området (8 lokaler)
- Brachythecium velutinum (Hedw.) B.S.G.
: t. allm. i området (11 lokaler)
- Bryhnia novae-angliae (Sull. et Lesq.)
Grout. : Nödinge sn, mellan Viken
och Jordfallet. HP & H. Weimark
1930.
- Bryum affine (Bruch) se B. creberrimum
- Bryum alpinum Brid.
: t. allm. i området (mest nära kusten).

- Bryum argentium Hedw.
: allmän i och invid bebyggelser.
- Bryum bicolor Sm.
: Göteborg, Bot.trädg. - Bergum
HP 1929 - Lycke, Myggstaviken (Gillner).
- Bryum bimum (Brid.)Turn.
: Släp sn, Kullen CS 1926, - Örnevalla
sn, Freadal CS 1921 - Stenungsund,
Hovgård Liljeholm 1903.
- Bryum bornholmense Wink. et Ruthe
: Partille sn, NV om Mellby och 400 m
NW om Lilla Bänsjön HEJ 1922.
- Bryum caespitium Hedw.
: t. allm. i området, särskilt på
skalgrus (10 lokaler).
- Bryum capillare Hedw.
: allm i området.
- Bryum cirratum H. & H.
: Råda sn, Solsten CS 1930 (det. Podpera).
- Bryum creberrimum Tayl. (= affine (Bruch))
: osäkra uppgifter, men finns troligen.
- Bryum cyclophyllum (Schw.) B S G
se B. tortifolium
- Bryum elegans Nees.
: Göteborg, Kviberg CS 1931. Troligen
ofta förväxlad med B. capillare.
- Bryum flaccidum Brid.
: Göteborg: Slotts skogen (1901, 1912), Lagdarebäck.
- Bryum funckii Schw.
: Tuve sn, skalgrus 10 km N om Gbg
HP enl litt HP 1940.
- Bryum inclinatum (Brid.) Bland. (= stenotrich)
: t allm i området (11 lokaler)
- Bryum intermedium (Ludw.) Brid.
: St. Lundby sn, Björboholm. E. Hjertm.
1909.
- Bryum klinggraffii Schimp.
: Göteborg, bot.trädgården, på sand
Crundw. & Nyholm 1961.
- Bryum lacustre Bland. (= knowltonii Barnes)
:
- Bryum laevifolium Syed
: Göteborg, C. Hj. 1912.
- Bryum marratii Wils.
: Tölö sn, inre delen av Kungsbacka-
fjorden enl. litt.: V. Gillner 1960.
- Bryum micro-erythrocarpon C. Müll. & Kindb.
: Horred sn, Åker nära Lillån,
Crundw. & Nyholm 1962.
- Bryum mildeanum Jur.
: Bälinge sn, på sten i bäck HP
litt. 1932. - Östad sn, Ålanda PAL
& HP 1932.
- Bryum mühlenbeckii B S G
: t. allm. (10 lokaler).
- Bryum pallens (Sw. ex Brid.) Schw.
: m. allm. (8 lokaler).
- Bryum pallescens Schl.
: m. allm. (5 lokaler)
- Bryum pendulum (Hornsch.) BSG (= angust-
irete Kind., algoricum Sendt.)
: m. allm. (8 lokaler).
- Bryum pseudotriquetrum (Hedw.) Schw.
: t. allm. (20 lokaler).
- Bryum purpurascens (R. Br.) BSG
: Surte sn, C. Hj. 1900.
- Bryum rubens Mitt.
: Horred sn, Åker vid Lillån,
Crundwell & Nyholm 1962
- Bryum ruderae Crundw. et Nyh.
: Göteborg, bot.trädgården MV
1977, - Lycke sn, St. Ryr PAL &
HP 1930 (type).
- Bryum salinum Limpr. (= lapponicum)
: Öckerö sn, Hönö E. Hj. 1910. -
Solberga, Åseby HP litt. 1932.
- Bryum subelegans Kindb. (= capillare
var. rechinii Card.)
: Ytterby sn, HEJ 1934, steril.
3:e fyndet i världen!
- Bryum tortifolium Funck (= cyclophyl-
lum (Schw.) BSG
: Göteborg, Slotts skogen Liljeh.
1903 - Kungälv, "Svartemosse"
JP 1896 (in litt.) - Lycke sn,
St. Ryr. HP in litt. 1939.
- Bryum turbinatum (Hedw.) Turn.
: förekommer troligen i området.
- Bryum uliginosum (Brid.) BSG (= cernu-
um Hedw.)
: Onsala sn (E. Franq 1868).
- Buxbaumia aphylla Hedw.
: Partille S.A. Tullberg 1876.
- Buxbaumia indusiata Brid.
: Förlanda sn, HP in litt. 1932.
- Calliergon cordifolium (Hedw.) Kindb.
: t allm i området
- Calliergon giganteum (Schimp.) Kindb.
: m. allm. 8 lokaler.
- Calliergon sarmenosum (Wg.) Kindb.
: Angered sn, Bergum sn, St. Lundby sn,
Rödbo sn.
- Calliergon stramineum (Brid.) Kindb.
: allmän i området,
" " var. patens Lindb.
: Fåssberg sn, Landvetter sn, Västra
Frölunda sn.
- Calliergon trifarium (Web. et Mohr) Kindb.
: Skepplanda sn, Svällesjö, MV 1976!
- Calliergonella cuspidata (Hedw.) Loeske
: t allmän i området.
- Campylium chrysophyllum (Brid.) J. Lange
: Torslanda sn, Släp sn, Nödinge sn,
Solberga sn, Horred sn.
- Campylium elodes (Lindb.) Kindb.
: m. allm. i området ofta på skalgrus
Askim sn, Torslanda sn, Björlanda sn
Tölö sn.
- Campylium polygamum (B.S.G.) C. Jens.
: m all på havsstränder t ex Solberga.
- Campylium stellatum (Hedw.) C. Jens.
: t allm i området, t ex på skalgrus.
- Campylopus atrovirens DeNot.
: 6 lokaler (Angered sn, Nödinge sn och
i Partille sn).
- Campylopus flexuosus (Hedw.) Brid.
: allm nära kusten, medan den blir
sällsynt längre in i landet (31
lokaler i herbariet) den östligaste är
Alingsås C. Hj. 1935.
" " var. zonatus (Mol.) Limpr.
: Nödinge sn, Jordfallet HP litt. 1929.
- Campylopus fragilis (Turn.) BSG
: t allm nära kusten och saknas i
inlandet (östligaste lokalen är
Surketjärn i Partille sn) s:a 18 lok.
- Campylopus pyriformis (Schultz) Brid.
: Göteborg, bot.trädgården - Örgryte sn
Härlandabergen - Partille sn, Aspen.

- Utrypilopus subulatus Milde
: Råda sn, Kajåsen C.G. 1923.
- Ceratodon purpureus (Hedw.)Brid.
: allm i området.
- Cirriphyllum crassinervium (Tayl.)Loesk.et
Fleisch.
: M.allm. : Släp sn, Göteborg, Starr-
kärr sn, Alingsås landsfsg.
- Cirriphyllum piliferum (Hedw.)Grout
: t allm i området.
- Climacium dendroides (Hedw.)Web. et Mohr
: t allm i området.
- Conostomum tetragonum (Hedw.)Lindb.
: t allm i området (11 lokaler) !
- Cratoneuron commutatum (Hedw.)Roth-
: Onsala sn, torvmosse N om Stranne-
gården E.Trana 1868.
Hjörlanda sn, Sillvik TH 1977.
" var. falcatum (Brid.)C.Jens.
: Torslanda sn, Tumlehed Ax.B.1946.
- Cratoneuron filicinum (Hedw.)Spruce
: m.allm. 10 lokaler.(äldsta från
Botaniska trädgården 1898 C.Hj.).
- Cryphaea heteromalla (Hedw.)Mohr
: Angered sn, Steken, på ung asp
Carl Stenholm 1925. Ej återfunnen.
- Ctenidium molluscum (Hedw.)Mitt.
: t.allm. från 16 lokaler i området
- Cynodontium bruntonii (Sm.)B S G
: t allm (20 lokaler i området).
- Cynodontium jeneri (Schimp.)Stirt.
: Backa sn, N om Röd CS 1922. -
Onsala sn, nära Hällsund CS 1922.
- Solberga sn, HP in litt. 1929.
- Cynodontium polycarpum (Hedw.)B S G
: m allm 10 lokaler i området
- Cynodontium strumiferum (Hedw.)Lindb.
: allm i området.
- Cynodontium tenellum (B S G)Limpr.
: t allm (13 lokaler i området).
- ~~Dichelyma capillaceum (Brid.)BSG
: Öckerö sn, Hönö-Klåva R.Ivarss.
1937.!~~
- Dichodontium pellucidum (Hedw.)Schimp.
: Angered sn, Lerjehom CS 1926,
C.Hj. 1942, TH 1976. - Angered sn,
Gunnilse, Lerjeån CS 1925 & 1932.
- Dicranella cerviculata (Hedw.)Schimp.
: allm i området.
- Dicranella heteromalla (Brid.)Schimp.
: allm i området.
- Dicranella palustris (Dicks.)Crundw.
(= D.squarrosa (Schrad.)Schimp.)
: 6 lokaler, : Örnevalla sn,
Askim sn, Nödinge sn, Bergum sn.
- Dicranella rufescens (Sm.)Schimp.
(= Anisothecium r.(With.)Lindb.)
: 7 lokaler i området.
- Dicranella crispa (Hedw.)Schimp.
(= Anisothecium vaginale(With.))
: Nödinge sn, Kolombo CS 1931 -
Örnevalla sn, Kataskog IS litt.
1936 - Horred sn, nära stn IS
in litt. 1936.
- Dicranella schreberi (Hedw.)Schimp.
(= Anisothecium schreberianum(Hedw.))
: Angered sn, Hjällbo CS 1920 -
Istorp sn, Kransbro IS in litt.
- Dicranella subulata (Hedw.)Schimp.
: Göteborg, Slottskogen 1892 A.V.
- Härryda sn, S om Hornasjön CS,
- Dicranella varia (Hedw.)Schimp.
: Angered sn, Bergum sn, Göteborg,
Horred sn.
- Dicranodontium denudatum (Brid.)E.G.Br.
: m allm i området
- Dicranoweisia cirrata (Hedw.)Lindb.
: t allm i området (15 lokaler).
- Dicranum bonjeani De Not
: t allm i området
- Dicranum fulvum Hook.
: Alingsås sn(HP 1936), Sätilla sn &
Tölö sn (båda TH 1975).
- Dicranum fuscescens Turn.
: allm i området
var. congestum Brid.
: t allm i området
- Dicranum leioneuron Kindb.
: Lindome sn (CS 1923), St.Lundby (MV
1977) .
- Dicranum majus Turn.
: allm i området.
- Dicranum polysetum Sw. (=undulatum W & M.)
: allm i området
- Dicranum robustum Blytt.(=drummondii)
: Romelanda sn Ö om Långevatten (TH
1975). NY FÖR BOHUSLÄN
- Dicranum scoparium Hedw.
: allm. i området
- Dicranum spurium Hedw.
: m allm (mest i inlandet).
- Dicranum undulatum Brid.(=bergeri Bland.)
: Bergum sn, Björketorp sn, Hanhals sn,
Härryda sn, Öckerö sn.
- Diphyscium foliosum (Hedw.)Mohr.
: t allm (20 lokaler).
- Discelium nudum (Dicks.)Brid.
: Ytterby, Kålebacka (Jn 1924).
- Distichium capillaceum (Hedw.)BSG
: Torslanda sn, Jörlanda sn.
- Distichium inclinatum (Hedw.)BSG
: Solberga, Klövedal och Torslanda
socknar. På skalgrusbankar.
- Ditrichum flexicaule (Schwaegr.)Hampe
: m allm . På skalgrus etc
- Ditrichum heteromallum (Hedw.)Britt.
: t allm i området.
- Ditrichum lineare (Sw.)Lindb.(=vaginans)
: Göteborg, Bot.trädg. Crundw.& Nyh.
1961. - Stora Lundby sn, Björboholm
CS 1932.
- Ditrichum pusillum (Hedw.)Hampe
: m allm (8 lokaler) oftast tillsammans
med D.heteromallum.
- Dolichotheca seligeri (Brid.)Loeske
: t allm (Endast ett fåtal äldre
fynd från Gbg-trakten ???).
- Dolichotheca striatella (Brid.)Loeske
: m allm (9 lokaler, varav den
äldsta är från Partille 1876).
- Drepanocladus aduncus (Hedw.)Warnst.
: på havsstrandängar och diken
m allm i området (enl Gillner).
- Drepanocladus exannulatus (BSG)Warnst.
: t allm i området
var. procerus (Ren.& Arn.)Broth.
: Härryda sn, Partille sn.
var. purpurascens (Schimp.)Herz.
: Partille sn Högen CS 1931.
- Drepanocladus fluitans (Hedw.)Warnst.
: allm. i området
- Drepanocladus intermedius (Lindb.)Warnst.
: m allm, i näringsrika kärr (9 lok.)
- Drepanocladus lycopodioides (Brid.)
Warnst. : Öckerö sn, Hönö IS 1949.
- Drepanocladus revolvens (Sm.)Warnst.
: m allm i näringsrika kärr
8 lokaler i området.
- Drepanocladus schulzei Roth.
Förekommer förmodligen i området
men är förväxlad med D.fluitans m fl.
- Drepanocladus uncinatus (Hedw.)Warnst.
: allm i området.

Orthotrichum pulchellum

Projekt Västmosor

Anders Bohlin
Lena Gustafsson
Tomas Dallingbäck

Mossors förekomst och utbredning i Sverige måste anses vara långt sämre känd än kärlväxters. Trots detta har många bryologer med oro noterat att flera mossarter på senaste årtionet ^{egen} minskat i frekvens och att lokaler har försvunnit genom t ex byggandet av hus eller vägar, vattenregleringar eller alltför stora kalhyggen.

Främst har sådana arter drabbats som är sällsynta och dessutom inte tål miljöändringar i högre grad. Det gäller också sådana som är beroende av vatten med högt pH, skog av hög ålder och åkermark utan miljögifter. Bristen på dessa orörda och oförorenade biotoper missgynnar inte bara kärlväxter och faunan utan även en rad mossor.

Det behövs bryologers insatser för att uppmärksamma och dokumentera mossflorans förändring på grund av ovan nämnda förändringar i landskapet.

Mot den bakgrunden igångsatte vi ett projekt med syfte att studera en rad mossors status (nutillstånd), ståndort (=ekologi) och utbredning i Sverige. För att vi skulle klara av uppgiften var vi tvugna att begränsa oss till arter med en i Sverige västlig utbredning (egentligen sydvästlig).

Antalet arter fick inte heller vara för stort, arbetet skulle annars bli alltför tidskrävande.

Vi valde några arter som vi kände till var missgynnade av människans verksamheter och därmed i starkt behov av studier :

Bryhnia novae-angliae

Calypogeia arguta

Campylopus atrovirens

Hookeria lucens

Porella laevigata

(= *P. arboris-vittae*)

Porella obtusata (= *P. thuja*)

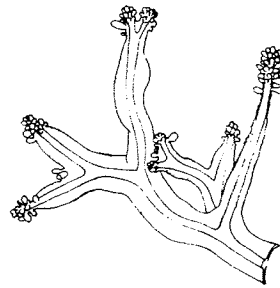
Metzgeria fruticulosa

Orthotrichum pulchellum

Orthotrichum scanicum

Zygodon conoideus

Först på listan stod skirmossan, Hookeria lucens. Den visste vi genom herbarieuppgifter var känd från 23 lokaler i Sverige. Vi besökte 18 av dessa och återfann den på 11. På varje lokal gjorde vi en vegetationsundersökning, ritade upp en skiss och gjorde en enkel vattenanalys. Detta publicerades i Svensk Bot. Tidsk. 71 (3), 1977.

Metzgeria fruticulosa

Att ingå i andra etappen valdes mossorna : *Bryhnia novae-angliae* och *Campylopus atrovirens*.

Bryhnia n.-a. finns tidigare noterad från 4 lokaler enligt herbarier och litteratur. Till dessa kunde två nya lokaler läggas som kommit till vår kännedom av Linda Andersson och Torbjörn Johansson. *Bryhnia* föredrar fuktiga bäckstränder eller översilade strandbrinkar. Nästan alltid på m el m sandblandad jord. I dess sällskap finner man oftast *Trichocolea tomentella*, *Mnium punctatum* och *Mnium hornum*. Till utseendet är den mest lik en *Eurhynchium*-art.

Den oceaniska bladmossan *Campylopus atrovirens* är i herbarierna be-lagd från fem lokaler. En sjätte är upptäckt av Tomas Hallingbäck i närheten av Jonsered. Den förekommer uteslutande på bergväggar, helst nordvända och fuktiga. I dess sällskap finner man ofta *Racomitrium aquaticum* och *Diplophyllum albicans*. Till utseendet påminner den om en mörk *Dicranum scoparium*, men med en tydlig hyalin bladspets.

Under 1977 påbörjade vi fältarbetet med *Bryhnia novae-angliae*, medan fältarbetet med *Campylopus atrovirens* helt hanns med. Vi räknar med att undersöka resterande *Bryhnia*-lokaler under våren-försommaren 1978 och även påbörja fältarbetet med *Porella arboris-vittae* och *Porella obtusata*.

Mossornas Vänners tredje höstexkursion 1977

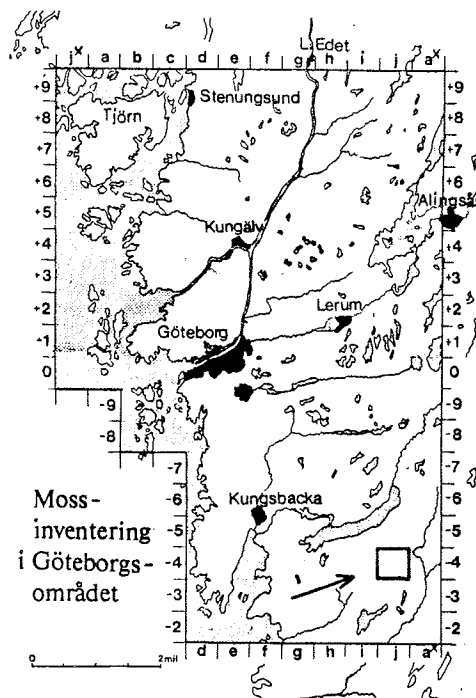
Den 30 oktober, samlades en grupp entusiaster (sex stycken: Harry, Sven F, Torbjörn J, PeO N, Peter K, och Tomas H) i höstrusket och begav sig mot sydöst förbi Hällingsjö och Sätilla fram till Fotskäl kyrka. Efter en grundlig titt på kyrkogårdsträden, på muren och på diverse gravstenar kunde en intressant arlista summeras. Epifyter såsom Tortula papillosa, T. pulvinata, Orthothrichum pulchellum, O. lyellii och Stroemia obtusifolia noterades.

Efter denna uppiggande introduktion styrde vi fordonen till en drumlin vid Öjerås och som ligger ca en halv mil V om Galtåsen. Vid kullens södra fot, finns kärrstråk som undersöktes bryologiskt.

Här uppträdde rikligt av vitmossorna Sphagnum contortum, S. teres, S. warnstorffii som torde vara utmärkande för rikare kärr. I kärren observerades även "brunmossorna" Drepanocladus revolvens, Mnium rostratum, Riccardia multifida, Cephalozia connivens och Fissidens osmundioides. Besöket avslutades med en promenad i ekskogen högre upp. Bottenskiktet i skogen var fattigt på mossor och vi övergick istället till att inmundiga kaffe/té och smörgåsar.

Sista anhalten för dagen blev en fuktig barrskogsravin med ett spännande högt östvänt lodstup. Vid foten av branten fannas rikligt av stora stenblock. Då blocken kunde vi finna både det ena och det andra. Peter K. upptäckte en tuva av den vitgröna levermossan Gymnomitrium obtusum. Utöver denna noterades Rhacomitrium microcarpum växa, ett intressant fynd så här långt syd i Sverige. I klippspringor i östbranten observerade flera den blåaktigt gröna levermossa Douinia ovata och den krusbladiga akrokarken Rhabdoweisia crispata (=denticulata). I denna del av ravinen noterades även Conocephalum conicum, Cynodontium polycarpum, Kiaeria blyttii och Scapania scandica.

Sammanlagt antecknades 148 arter varav 112 var bladmossor och 36 lever.

Tomas H.

(och nytta)
Vilken glädje kan man ha av att studera mossor?

Torbjörn J.

Någon större penningvinst lär det väl inte bli. Få är väl de som kan slå mynt av sin hobby. Personligen vill jag räkna det som en stor tillgång att få ha blivit delaktig i en mycket spännande formväld om vilken jag inte visste mycket för bara några år sedan. Särskilt spännande finner jag levermossorna som tycks vara de uppfinningsrikaste när det gäller just form och anpassning.

I litteraturen stöter man då och då på mossorna, mest i sammanhang som: Vi vandrade i en mossig skog, eller: Här var det fuktigt och tjocka mosslager täckte stenarna, o.s.v. Ett trevligt undantag från detta rel. "ytliga" betraktelsesätt hämtar jag från Ernest Hemingway, som i den lilla novellen "A natural history of the dead" bl. a. skriver:

"En gång när den ihärdige resenären Mungo Park befann sej i en enorm vildmark i en afrikansk öken, modlös, naken och ensam, fullt medveten om att hans dagar var räknade och att ingenting annat återstod än att lägga sej ned och dö, fångades hans öga av en liten mossblomma av utomordentlig skönhet. Han skriver: Trots att hela växten inte var större än en av mina fingrar, betraktade jag med stor förundran de delikata formerna hos rötter, blad och kapslar. Kan den makt som planterat, vattnat och bringat till fulländning en sådan liten obetydlig växt i en sådan eländig del av världen, vara oberörd av tillståndet och lidandet hos en varelse som är skapad efter hans egen förebild? Naturligtvis inte! Jag reste mej upp och vandrade vidare, övertygad om att räddningen inte var långt borta, och jag blev inte besviken. "

Så långt Hemingway. Ett annat exempel på vilken hjälp man kan ha av mossorna är tillfinnandes i E.V.Watsons "The structure and life of Bryophytes". Han skriver: "I-bland kan en mossa ha en intressant historia att berätta som i fallet Mnium undulatum, vars närvaro ledde till återupp-täckten av en försvunnen by i en Österrikisk skog. Som växtplats hade mossan valt en lokalt berikad jordmån där den forna byn hade legat innan den totalförstördes under Trettioåriga kriget."

Vad det gäller praktisk användning har väl dock Sphagnum spelat störst roll. T.ex. torven i våra mossar. Läste nyligen att torv på stort djup kan omvandlas till kol, brytbar även ~~även~~ den och användbar till uppvärmning. (Parihar 1969) Torkad vitmossa användes förr till att frakta ömtåligt gods och under första världskriget använde man sej på fältlasarettan av Sphagnum (torr) i sina förband bl. a. därför att S. är något antiseptisk och för att absorptionsförmågan tillockmed lär överträffa bomullens.